

Entrevista amb Javier Medina

Autor d'Álvaro del Portillo. Un home fidel

«Álvaro del Portillo va contribuir a fer que qüestions centrals com el celibat eclesiàstic i l'alta missió del sacerdoci rebessin una aprovació gairebé unànime en el Concili» (Cardenal Ciriaci)

«Quan s'escrigui la seva biografia –suggeria Javier Echevarría, prelat de l'Opus Dei–, entre altres aspectes rellevants de la seva personalitat sobrenatural i humana, aquest haurà d'ocupar un lloc destacat: el primer successor de Sant Josepmaria [...] en el govern de l'Opus Dei va ser, per damunt de tot, un cristià lleial.» Amb aquesta pauta, l'autor ha dut a terme un profund treball d'investigació, construint el text sobre cartes, documents i testimoniatges fins ara inèdits, i aconseguint una biografia commovedora i rigorosa.

Álvaro del Portillo (1914-1994) va ser el gran suport del Fundador, i va estar al seu costat des de molt jove fins a la seva mort. Va tenir un paper important en el Concili Vaticà II i va ser ordenat bisbe el 1991. El 27 de setembre serà beatificat a Madrid, la seva ciutat natal.

Javier Medina Bayo (Biscaia, 1950) es va traslladar a Roma el 1970 i a partir de llavors va tractar monsenyor Álvaro del Portillo fins a la seva mort el 1994. És doctor en Ciències de l'Educació per la Universitat de Navarra (1975) i llicenciat en Filosofia per la mateixa Universitat (1979) i per la Pontificia Università della Santa Croce, de Roma (1992). Va rebre l'ordenació sacerdotal el 1975.

¿D'on sorgeix la idea d'escriure aquest llibre? ¿Quin ha estat el seu procés de gestació?

La idea d'escriure el llibre sobre el Venerable Álvaro del Portillo va sorgir una tarda de març de l'any 2010. Ens trobàvem unes quantes persones en una reunió familiar amb el prelat de l'Opus Dei, i un dels presents (un enginyer xilè) va comentar que potser ja es podria escriure una biografia més documentada de don Álvaro. Monsenyor Echevarría va assentir. Com que jo col·laboro amb l'Oficina de les Causes dels Sants de la Prelatura, vaig pensar que estava en condicions de fer aquesta tasca i em vaig oferir: dos anys després vaig enviar l'original a l'editorial.

Dr. Joaquín González-Llanos
Doctor en Teologia.

¿Vostè va tenir accés a la "positio" de la seva causa de canonització?

Quan es va morir don Álvaro, centenars de persones van escriure els seus records sobre ell: des dels parents més pròxims –germans, nebots, etc.– fins a protagonistes de la societat eclesial i civil, passant per persones d'edats i condicions molt diferents, que l'havien tractat més o menys intensament en algun moment de la seva vida.

Aquests testimoniatges ocupen uns quants milers de pàgines i contenen una gran riquesa documental. Pensi, per exemple, que el que va redactar monsenyor Javier Echevarría, actual prelat de l'Opus Dei, que va viure al costat de monsenyor del Portillo des del 1950 fins als 1994, ocupa uns quants centenars de pàgines.

Algunes d'aquestes persones –no totes, ni de bon tros– van ser cridades més tard a declarar com a testimonis en els processos sobre la vida i virtuts de don Álvaro que van instruir la diòcesi de Roma i la Prelatura de l'Opus Dei amb vista a la seva possible beatificació i canonització, d'acord amb el que prescriuen les normes canòniques.

Per a la redacció del llibre em vaig servir dels testimoniatges –no pas de les declaracions processals, que no eren públiques– i d'altres documents que es conserven a l'Arxiu de l'Opus Dei.

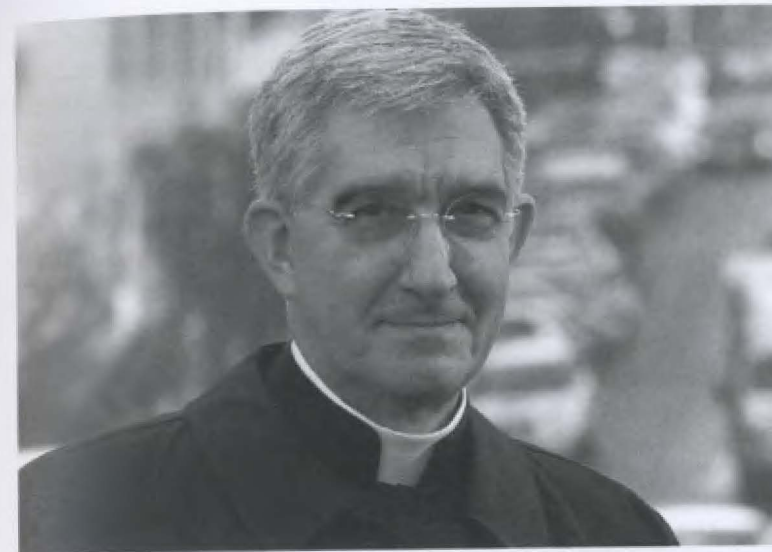
Vostè va conèixer personalment don Álvaro i va tenir l'avinentesa de tractar-lo. En el procés d'investigació de la seva vida, ¿han aparegut aspectes nous desconeguts de la seva personalitat que li hagin cridat l'atenció?

Jo vaig tenir el privilegi de viure prop de don Álvaro des de l'any 1970, i crec que puc dir que, en aquests gairebé vint-i-cinc anys, el vaig tractar bastant. Amb aquesta premissa, no dubto a afirmar que mentre escrivia el llibre he après i aprofundit moltíssim sobre les diverses facetes de la seva vida. Li posaré només un breu exemple que es refereix a la virtut de la fortalesa.

El 1972 o el 1973, sant Josepmaria va comentar en públic –li ho vaig sentir jo– que don Álvaro era una de les persones amb més resistència davant el dolor físic o espiritual que havia conegut. Naturalment, vaig acceptar aquesta afirmació sense posar-la gens en dubte; però en aquell moment no em podia fer càrrec de fins a quin punt era així.

En el document amb què la Santa Seu ha declarat que don Álvaro va viure heroicament totes les virtuts cristianes, s'hi llegeix

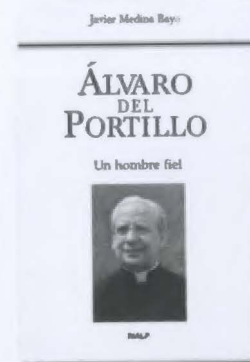
El 1972 o el 1973, sant Josepmaria va comentar en públic que don Álvaro era una de les persones amb més resistència davant el dolor físic o espiritual que havia conegut, vaig acceptar aquesta afirmació sense posar-la gens en dubte; però en aquell moment no em podia fer càrrec de fins a quin punt era així.

que «va donar proves d'heroisme en la manera com va afrontar les malalties –en les quals veia la Creu de Crist–, en el període que va passar a la presó durant la persecució religiosa a Espanya (1936-1939) i davant els atacs que va sofrir per la seva fidelitat a l'Església. Era home de profunda bondat i afabilitat, capaç de transmetre pau i serenitat a les ànimes. Ningú no recorda un gest poc amable per part seva, el més petit moviment d'impaciència davant les contrarietats, una paraula de crítica o de protesta per alguna dificultat: havia après del Senyor a perdonar, a resar pels perseguïdors, a obrir sacerdotalment els braços per acollir tothom amb un somriure i amb comprensió cristiana». Crec que al meu llibre hi ha moltes pàgines que mostren fins a quin punt és encertat aquest judici de l'Església sobre don Álvaro.

Don Álvaro tenia molts amics. ¿Què destacaria del valor de l'amistat en els seus testimoniatges sobre el biografiat?

A les últimes ratlles del paràgraf del Decret de les Virtuts Heroiques que acabo de recordar, s'indica com era la caritat per a don Álvaro: tenia un gran cor, que es manifestava en un esperit de servei il·limitat, que facilitava d'una manera natural el sorgiment de l'amistat amb persones de tota classe i condició. Per limitar-me a l'àmbit de la Santa Seu, tothom sap que monsenyor del Portillo gaudia de gran estima i prestigi als Dicasteris vaticans no sols per la seva rectitud i bon fer professional, sinó també pel tracte senzill, la delicadesa de les maneres, l'espontaneïtat i, alhora, la humilitat dels seus judicis i reaccions. En rebre la notícia de la seva mort, l'aleshores prefecte de la Congregació per a la Doctrina de la

Com era la caritat per a don Álvaro: tenia un gran cor, que es manifestava en un esperit de servei il·limitat, que facilitava d'una manera natural el sorgiment de l'amistat amb persones de tota classe i condició.

Fe, el cardenal Ratzinger, va escriure que don Álvaro es caracteritzava «per la seva modèstia i per la seva disponibilitat en totes les circumstàncies». Em sembla un judici molt encertat: per al Venerable Álvaro del Portillo, l'amistat constituïa una ocasió de servir o, cosa que és el mateix, un exercici de la caritat cristiana.

Pel que fa a la seva influència en el Concili Vaticà II, ¿li sembla que, com a secretari de la Comissió De disciplina cleri et populi christiani, la seva tasca va ser merament de coordinació o recull també el seu pensament?

El Decret sobre les Virtuts Heroiques de don Álvaro esmenta, entre les seves obres, els *Escritos sobre el sacerdocio*. Es tracta d'un recull d'articles sobre la figura humana del prevere, la seva missió, el celibat, el cristocentrisme, els conceptes de consagració i missió, l'espiritualitat sacerdotal, etc. Crec que és un llibre particularment *modern* i, sobretot, útil per aprofundir en la teologia del sacerdoci proposada en la doctrina conciliar, a què don Álvaro va contribuir d'una forma molt important.

Quan afirmo que la seva aportació va tenir una gran rellevància, no faig un judici personal o subjectiu. El cardenal Ciriaci, que era el president de la Comissió Conciliar sobre el clergat, el 14 de desembre de 1965 –una setmana després de la conclusió del Concili Vaticà II–, va enviar una carta d'agraïment a don Álvaro en què, entre altres coses, es pot llegir: «Reverendíssim i estimat D. Álvaro, [...] s'ha acabat feliçment, gràcies a Déu, el gran treball de la nostra Comissió, que ha pogut d'aquesta manera conduir a port el seu decret, que no és l'últim en importància entre els decrets i constitucions conciliaris. N'hi ha prou amb considerar que la votació plebiscitària del text, tan atacat per motius que són coneguts, passarà a la història com una reconfirmació conciliar –amb una gairebé unanimitat de sufragis– del celibat eclesiàstic i de l'alta missió del sacerdoci. Sé molt bé quanta part ha tingut en tot això el seu treball savi, tenaç i amable, que, respectant sempre la llibertat d'opinió dels altres, ha mantingut una línia de fidelitat als grans principis orientadors de l'espiritualitat sacerdotal. Quan informi el Sant Pare, no deixaré de remarcar tot això. Mentrestant, desitjo que li arribi, amb un càlid aplaudiment, el meu agraïment més sincer».

El subtítol del llibre, «un home fidel», té per a vostè el valor de ser la nota més característica de la vida de don Álvaro, com diu a la presentació. ¿Ho podria il·lustrar amb algun record més?

Permeti'm que em torni a remetre al Decret de les Virtuts Heroiques. El text comença amb la frase de l'Escriptura «*Vir fide-*

Destacant que:
«El cardenal Ciriaci, que era el president de la Comissió Conciliar sobre el clergat, va enviar una carta d'agraïment a don Álvaro».

lis multum laudabitur» («L'home fidel serà molt lloat»; Pr 28,20), i afegeix que aquestes paraules «manifesten la virtut més característica del bisbe Álvaro del Portillo: la fidelitat». I, per descriure aquesta fidelitat, la versió original llatina del Decret fa servir l'adjectiu «*inconcussa*»: és a dir, ferma, indestructible, incommovible.

Don Álvaro va ser fidel a Déu en el compliment ràpid i generós de la seva voluntat, en tot moment; a l'Església i al Papa; al sacerdoci; a la vocació cristiana, perquè era un home de fe autèntica, fins a les últimes conseqüències.

Però vostè em demana que il·lustri aquesta virtut amb algun record concret, i ara em ve al cap un comentari que va fer don Álvaro pocs dies abans del seu trànsit al Cel. Ens trobàvem en una reunió familiar i un dels presents li va preguntar quin havia estat el moment més feliç de la seva vida. La resposta va ser immediata: «Cada vegada que em confesso, perquè el Senyor perdona les meves ofenses».

A més de l'ajuda de la gràcia, és clar, l'amor del Venerable Álvaro del Portillo pel sagrament de la Penitència és una de les arrels més profundes de la seva fidelitat heroica a Déu: era feliç de recomençar a estimar, i per això el seu amor a Déu va ser total, ple.

Del seu pensament canonicoteològic. ¿quins temes li sembla a vostè que es podrien estudiar amb més profunditat?

Hi ha molt temes. A mi em resulten molt atractives –i penso que és un tema particularment actual i profund– les seves consideracions sobre la naturalesa i missió dels preveres i dels laics a l'Església. Em limito a transcriure dues citacions curtes, tretes del llibre *Escritos sobre el sacerdocio*.

El primer text resumeix l'essència i la imatge del sacerdot: «És també d'importància cabdal destacar el caràcter sobrenatural i sagrat del sacerdoci: la seva naturalesa i la seva missió no es poden entendre sense la fe. Una imatge del sacerdot que fos intel·ligible i acceptable per als qui no tenen fe o no viuen en aquesta, no seria la seva veritable imatge: hauria perdut o amagat l'essencial: el seu caràcter sobrenatural».

L'altre text parla de l'apostolat dels laics, i fa així: «La col·laboració del laic en l'evangelització, la seva necessària aportació a la vida intraeclesial seran fecundes en la mesura que aquesta participació es faci respectant la seva condició plenament secular».

Ens trobàvem en una reunió familiar i un dels presents li va preguntar quin havia estat el moment més feliç de la seva vida. La resposta va ser immediata: «Cada vegada que em confesso, perquè el Senyor perdona les meves ofenses».

Aquests dos paràgrafs tan curts, si s'analitzen bé, impliquen conseqüències molt concretes per a la vida dels sacerdots i dels seglars dins l'Església.

Don Álvaro va tractar diversos Papes, primer per indicació de Sant Josepmaria, després al capdavant de l'Opus Dei i pels encàrrecs que va rebre de la Santa Seu. ¿Com era aquest tracte? Menció especial mereix, sens dubte, Joan Pau II, que, a més, li va retre un emotiu homenatge acudint a la seva capella ardent el 24 de març de 1994.

El tracte de don Álvaro amb els Papes era, fonamentalment, un tracte de fe: veia en el Romà Pontífex, fos qui fos, el successor de Pere, el Vicari de Crist a la terra. Per aquest motiu, va estimar de tot cor cadascun dels Papes; i, per aquesta mateixa raó, la seva obediència i seguiment als ensenyaments i desitjos dels Pontífexs van ser sempre completes.

I, alhora, la seva actitud era filial i profundament afectiva. A la biografia, esmento que «els qui vivien amb don Álvaro recorden un petit gest, que li van notar moltes vegades d'ençà del seu nomenament com a prelat, i que té rellevància simbòlica. Amb alguna freqüència, d'una manera discreta, però clara, tocava l'anell pastoral, o el mirava, o a vegades se l'acostava als llavis. Temps després van entendre per què actuava així, en sentir-li explicar que, al final d'una audiència, el 7 de juliol de 1984, havia adreçat un prec a Joan Pau II: "Sant Pare, abans d'anar-me'n li vull demanar un favor". "Sí, digui'm", em va respondre. "Que es posi un moment aquest anell". L'hi vaig lliurar, i el Papa se'l va enfilar al dit. Quan me'l va tornar, li vaig explicar: "Aquest anell em dóna molta presència de Déu, perquè és el símbol de la meua unió amb l'Opus Dei: significa que sóc esclau, servidor de l'Obra per amor a l'Església i al Papa. Però ara que l'ha portat Vostra Santedat, em donarà també molta presència del Papa". I va afegir: "Així és, fills: abans m'hi encomanava constantment, i ara constantment multiplicat per molt".». Crec que aquesta anècdota il·lustra com era el comportament del Venerable Álvaro del Portillo davant el Bisbe de Roma.

Mons. Álvaro del Portillo va explicar a Joan Pau II per què li va demanar que es posés un moment el seu anell episcopal: «Aquest anell em dóna molta presència de Déu, perquè és el símbol de la meua unió amb l'Opus Dei: significa que sóc esclau, servidor de l'Obra per amor a l'Església i al Papa. Però ara que l'ha portat Vostra Santedat, em donarà també molta presència del Papa».